

ככר המושבות בסכודניצה

בדרך המובילה מסכודניצה לאוריץ' התמקמו עסקים קטנטנים ואפילו זעירים. נסקור אותם אחד-אחד כדי להכיר הדרך שהובילה לקרב האדירים שנודע במקומותינו בראשית שנות השלושים כקרב של אהרון הורוביץ נגד משפחת מוניש פריימן.

ובכן, בעודנו מהלכים לכיוון אוריץ', משמאלנו – יאטקה, הקצביה של הוכטלים. צמוד אליה ניצבת המספרה של פני גרינברג. לידה, במבנה עץ ישן ורעוע שוכן וולבלע הצולע (וולבל דער קרעיימר). בכניסה האחורית למבנה של וולבלע, שהיא הכניסה הראשית אליו, יתרחשו שנה-שנה כל פעולות אפיית המצות של סכודניצה. שביל צר מוביל אל חצר הגרטנרים אחרי הבקתה של וולבלע. ההולך בשביל ימצא את עצמו בדרך גם בכניסה האחורית למשטרה. נוכל לפנות מכאן בזוית ישרה כמעט בקו של פסיצ'קי לכוון הנחל. אבל לא, פנינו לאוריץ'. נחזור אל הדרך הראשית.

הנה היא הכיכר, נישאת במתינות מעל מפלס הדרך. המוניות שאמורות לחנות בתחנת המוניות בכיכר צריכות אם כך לעלות אליה. אלא שא', כמעט שלא היו מוניות, וב', למה לעלות לתחנה? המונית של אבא שלי למשל העדיפה באופן מובהק לעמוד מול המספרה של פני גרינברג. לי זה דווקא התאים כדי להראות לחברים שלי, שאני נהג מומחה. נכנסתי למושב הנהג, שחררתי את בלם היד (מומחה, או לא מומחה?) והצלחתי לרדת בשיפוע ישר לתוך המספרה. הלקוח שישב על הכסא במספרה הצליח לברוח בזמן, לפני שהמונית הגיעה אליו... עצרה, לרווחת כל הקליינטים. איזו סנסציה בסכודניצה! ממרחק שנתיי אני קולט עכשיו את הנזק הכספי העצום שגרמתי למספרה ולהורי.

ובכן, הכיכר. מבחינתי היא הייתה בעיקר מגרש כדורגל. כדור שמאטעס (סמרטוטס) היה גם הוא מספיק לדרישות שלנו, העיקר לבעוט במשהו. אין צורך לומר שמלך הכיכר היה אותו ילד שהוריו קנו לו כדור אמיתי. הוא גם החליט מי ישחק ומי לא. אצלנו לא הייתה אפליה על בסיס של גיל. כולם יכלו לבעוט, מגיל אפס ועד זקנה. שקט על כן, לא שרר בכיכר. אבל למי אכפת. מרחוק בקנאה היו צופים בנו הילדים "מבית טוב", אשר להם לא הרשו להתקרב אלינו לכיכר. בכיכר היו מתרחשים גם קרבות בין ילדים יהודים וגויים, פועל יוצא על פי רוב של משחק לא מוצלח של אחד הצדדים היריבים. לפי הצורך, ניתן היה גם להשתמש במגרש עם מספר מינימלי של שחקנים. המשחק היה הופך אז ל"קיצ'קע-פלזדרה". ידית של מטאטא עם פס רוחב צמוד היה ה"פלזדרה" ומקל קטן יותר היה ה"קיצ'קע". שם גם העפתי את הקיצ'קע לאמצע מצחו של חברי הטוב ביותר, הניו בינדר, ולמראה הדם התעלפתי. גם זה ממאורעות הכיכר.

בקצה הרחוק של הכיכר התמקמה משפחת פריימן, מוניש בעל המקטרת הארוכה, אתי אשתו, ארבעה בנים, שתי בנות ושני חתנים בתוך בקתה שאת גילה לא ניתן לשער כלל. השכן אהרון

הורוביץ, שהיה בעל חדרים להשכרה ללינה וארוחת בוקר, הזמין מודדים שמדדו וקבעו שקצה בקתתו של מוניש פולש לחלקתו של הורוביץ. וכך החל מתגלגל כדור השלג של סכסוך נדל"ן אדיר בין השכנים. מכתבים רצו, עורכי דין נועצו, דרישות פינוי הוצאו והמשטרה התערבה, ללא הועיל.

מכולם אני זוכר את אתי, אתי פריימן. אני זוכר ואינני מצליח להעלות דבר כלשהו שייחד אותה בין יתר הנשים בגילה ומעמדה. פניה של אתי היו רגילות למראה וקומתה נמוכה, צועדת בצעדי אווז מצד לצד, מימין לשמאל ובכל זאת למרבה הפלא התקדמה במהירות.

אני הכרתי את אתי החד פעמית, כשהגעתי אל הבקתה שלה במסגרת מסעות התגלית שלי ברחבי סכודניצה. הגעתי ומיד מצאתי את עצמי טובע. אתי, ששמעה את צעקותיי, הושיטה אלי קצה מקל ומשתה אותי מן הבור. נחלצתי אחרי מאמצים מרובים ופחד גדול אל קרקע יציבה כשאני מכוסה ב...דרעק ובוכה בדמעות שלישי. אתי הובילה אותי בשלוות נפש כאילו הייתי אורח מכובד כדי לנקות אותי באופן יסודי ולהרגיע אותי בעת ובעונה אחת. היא הבטיחה לי שאמי אפילו לא תדע את אשר אירע, וכך היה. את בגדי כבסה בזריזות, אותי רחצה והושיבה לייבוש במטבח ערום כביום היוולדי עד אשר יבשו בגדי כולם. הבור אליו נפלתי, יש לדעת, היה הבור המרכזי של מרוקן הבורות בעל העגלה והחבית, ה"דרעקמייסטר", אליו היה מרוקן את תכולת כל הבורות של סכודניצה. האיש, גוי שאפו בגוון של סלק, שיכור על פי רוב, היה מרוקן את החבית כשהתמלאה אל הבור המרכזי, אלא אם כן היה נרדם באמצע העבודה והחבית שהוביל באותו זמן הפיצה ניחוחות בסכודניצה עד שהתעורר.

קשה היה לי כילד להיות עד לפינויים האינסופיים של המשפחה מביתה ולהרחקת כל מיטלטליהם מן הבקתה החוצה. אבל טוב היה לי ושמח להיות עד לראות שוב ושוב את כל תושבי סכודניצה כאיש אחד מתמקמים בבקתה ולא מאפשרים את הריסתה. המשחק הפך לטקס קבוע ולמשטרה נמאס.

יום אחד הגיעה שעת האפס. פרשי משטרה רכובים על סוסים הגיעו לסכודניצה עם צו פינוי אדום בובהק. תוך מחצית השעה הוצאה כל תכולת הבקתה החוצה אל חלקת אדמה פנויה מחוץ לכיכר. אתי החד-פעמית המשיכה בשגרת החיים במקום החדש, אופה שם ומבשלת על גבי תנור מפח שגררה למקום. גם אני זכיתי לטעום מפרוסות תפוחי האדמה בקליפתם ("פלעצאלערך") הישר מן התנור של אתי. היא שלטה במצב ובמשפחה מרובת הנפשות, שאת ארוחותיהם הגישה בזמן ואת בגדיהם כבסה כרגיל.

תוך זמן קצר הקימו לעצמם הפריימנים את הבית-השני. קורות עץ אחדות והכיכר של סכודניצה שבה למנוחתה.